

Heinjokelainen

VUOSI 2007

HEINJOKISÄÄTIÖ / NUMMEN KARJALAISET

Uitukasta näkymä Kaltovedelle. (Kuva: Martti Pynninen)

*Heinjoki, taaskin muistoissa kutsua kuulen.
Ennätän äärelle ristien sankari saaton.
Poikani, veljeni, siskoni, sulhoni luulen
kulkevan joukossa kumpujen taattojen taaton,
kaikilla kädessä seppel merkkinä voiton,
Auringon säde autuaan aamun koiton.*

*Kuuntelen kuminaa tuttujen kellojen äänen
min kaiku kantaa ylitse Kaltaan lahden.
Ijäks jos luotasi lienen, tänne jos jäänen,
muistoissa kumminkin kuulun kanssasi kahden.
Kauneinta, mitä voit mukaani armabin antaa,
sitä mä koen kuin kalleinta helmeä kantaa.*

Juho Kurki 1949

KUNNIOITETTU VUODEN 2007 HEINJOKELAINEN-LEHDEN LUKIJA

Tähän jublaan saapuminen ja näiden entisen synnyinkunnan muistojublien järjestäminen ovat herättäneet vuosien saatossa monenlaisia kysymyksiä. Mikä on se voima, joka saa meidät liikkeelle vuosikymmenten jälkeen aina uudestaan näihin juhlatilaisuuksiin? Miksi me jaksamme jublia näitä jo vuosikymmeniä sitten menetettyjä Karjalan kuntia ja onko yleensä perusteltua tarvetta järjestää näitä heimojublia enää ollenkaan? Miksi me jaksamme toistuvasti puhua karjalaisuudesta ja synnyinseudustamme. Olisiko jo aika unohtaa entinen ja sulautua nykyiseen, tähän päivään ja toimia niissä niissä harrastuksissa, missä kukin elämme ja vaikutamme.

Näitä kysymyksiä me voimme itse kukin miettiä ja hakea vastausta omalta kohdaltamme.

Olen itse päättymyt seuraavaan. Se ikäluokka, joka on syntynyt siellä kauniissa Karjalassa, alkaa kallistua elämän iltapäivään. Karjalaisuus on meille kallis perintö ja se antaa meille velvoitteita. Näiden velvoitteiden vaaliminen ja niiden kantaminen on arvokasta, kunniakasta ja vaalimisen arvoista. Onhan menetetyn Karjalan historia koko maamme historiaa. Se meidän pitää selvittää lapsillemme ja nouseville sukupolville.

Uskon, että karjalaisuus säilyy meissä ja siksi meidän tulee puhua ja puhua eri tilaisuuksissa tänä päivänä ja tulevaisuudessa. Vaikka me herkästi puhumme menneestä ja menneen säilyttämisestä, se ei yksin riitä. Meidän on tehtävä siitä perintö ja elävä perinne: Karjalaisuus eläväksi perinnöksi lapsillemme ja tuleville sukupolville.

Hyvä lukijani. Tervetuo vuoden 2007 Heinjoki-pitäjäjublaan tänne Nummelle

*Nummen Karjalaiset r.y:n puolesta
Matti Pullinen*

Heinjokelainen

JULKAISIJA:

Heinjokisäätiö /
Nummen Karjalaiset r.y.

Toimitus:

Saara Parikka

Painopaikka:

Karkkilan
Painopalvelu Oy

Kunnanjohtajan tervehdys

Tervehdys Teille, heinjokelaiset, karjalaiset ja kaikki muut lukijat. On jo kulunut yli 60 vuotta siitä, kun Heinjoen pitäjän väkeä asettui Nummen ja Pusulan sekä eräisiin muihin Länsi-Uudenmaan pitäjiin asumaan. Paljon on sen jälkeen tapahtunut ja karjalaiset ovat jo tapoineen ja toimineen sulautuneet jäyhien uusmaalaisten joukkoon. Tänä päivänä karjalaiset eivät enää erotu muusta väestöstä, koska kaikista "sodanjälkeisistä tapahtumista" on jo kulunut niin pitkä aika. Siksi onkin niin tärkeää ja ilahduttavaa, että heinjokelaiset pitävät vuosijuhliaan säännöllisesti. Näin heinjokelaiset muistuttavat omia jälkeläisiään ja naapureitaan omista juuristaan ja vievät omaa traditiotaan ja kulttuuriaan eteenpäin uusille polville. On tärkeää, että emme unohda, mitä on tapahtunut. Me emme saa unohtaa, että Karjalan menetys Neuvostoliitolle oli epäoikeudenmukainen, voittajan yksipuolisesti sanelema ratkaisu.

Nummi ja Pusula yhdistyivät yhdeksi kunnaksi jo 26 vuotta sitten. Tänä päivänä Nummi-Pusula on 6000 asukkaan suuri maaseutukunta. Eduskunnan säätämä "PARAS-laki" ravistelee Suomen kuntarakennetta ja vaatii muuttamaan palvelurakenteita. Myös Nummi-Pusulan kunta joutuu miettimään, miten kunnassa kohdataan tulevat vuodet. Kunnan talous on ollut aika heikossa kantimissa jo muutaman vuoden. Väestö ikääntyy ja paljon kunnan työntekijöitä siirtyy lähivuosina eläkkeelle. Miten kaikki nykyiset hyvin toimivat ja laadukkaat kuntapalvelut voidaan turvata tulevina vuosina Nummi-Pusulassa? Toistaiseksi kunnan poliittiset päättäjät ovat linjanneet tilannetta niin, että Nummi-Pusula ei pyri liittymään yhteen minkään naapurikunnan kanssa. Sen sijaan yritetään lisätä yhteistyötä naapurikuntien kesken.

Erityisesti on jouduttu miettimään, miten terveydenhuollon ja sosiaalitoimen palvelut pystytään turvaamaan tulevina vuosina. PARAS-laki pakottaa Nummi-Pusulankin järjestämään palvelut vähintään 20.000 asukkaan väestöpohjaan perustuvassa organisaatiossa. Siksi kunta onkin neuvotellut sekä Lohjan, Karkkilan että Vihdin kanssa uusista yhteistyömuodoista. Tavoitteena on, että voitaisiin turvata terveydenhuollon ja sosiaalitoimen tavanomaisempien palvelujen säilyminen omassa kunnassamme.

Nummi-Pusulassa katsotaan kuitenkin luottavaisena tulevaisuuteen. Kunnalla on monia vahvuuksia. Erityisesti hyvä sijainti Turun ja Helsingin puolivälissä ja hyvät tieyhteydet luovat tulevaisuudenuskkoa. Uusi Helsinki-Turku moottoritie kunnan eteläosan poikki valmistuu vuonna 2008. Sen myötä kunnan saavutettavuus paranee entisestään. Myös kunnan pohjoisosan poikki kulkevan valtatie 2:n korjaustyöt ovat jo alkaneet. Tästä Porintiestä voi tulevina vuosina tulla Nummi-Pusulalle nykyistä paljon tärkeämpi kulkuväylä. Muualta Suomesta muutetaan Etelä-Suomeen ja etenkin pääkaupunkiseudun ympäristöön. Tästä muuttoliikkeestä Nummi-Pusulakin tulee hyötymään ja kunta tulee kehittymään maaseutumaisena, viihtyisenä asuinkuntaana.

Nummi-Pusula 2007
Eero Soinio, kunnanjohtaja

Jännerpuu-järven muisto

*Kotikuntani kaukaisin pohjan kulma,
rannat rajoitti ääriä Antreaa.
Vaahtopäihiksi asettui sota tuo julma
silloin tarvittiin miestä vantteraa.*

*Lapsuusvuosina veneemme pinnallas kulki
lahnat, hauet ja ahvenet perässä ui.
Mato-onkien saaliit jos tulleet ois julki
kuka Ahtin saaliit silloin lui.*

*Saaret monet, kuten Koivu ja Kakkara siellä
ei Kaivanto, Uhuatta olleet tiellä.
Lato, Pyöriäissaarikin, kiviä sata,
oli Antrean puolella Lapinpata.*

*Rantalaisen rannalla paimenessa aina,
voileipiä viskaten kisassa koitti.
Nälän jälkeen ei eväät enää repussa paina,
kun mättäällä vieressä sirkat soitti.*

*Kirnunniemi oli Salakkalahden lomassa,
otti vastaan Mernimäenlammen veet.
Oli kajavien kivet ryhmässä samassa
näkyi takana Raivingin harjanteet.*

*Kivikkoniemi ja Sunnahon lahti,
kalalatoja seiso rannalla kaksi.
Kutuaikana lahdessa haukien jahti
siimamihille tulleet ol rakkahaksi.*

*Maikinluhan lahti ja matalakari,
sinne monesti uimassa poikapari.
Menomatkalla sinne usein voimat valu
rantalepikon kautta maistui takaisinpalu.*

*Selkäkivillä lokit ja kajavaparit.
näki soutaja komeita muotoja.
Kivi jalkojen alla, ei kelvannut karit
jäi jäljelle kalojen ruotoja.*

*Tuo upea heinäinen Sunninlahti
järven linnuille tarjosi kesää.
Rantakaislikko sama, ei muuttunut tahti,
kevät rakensi kaikille pestä.*

*Kivi, Lättänä, aina oot muistoista parhain
käsipohjassa roiskimme rannalla.
Uimareissulla illoin ja aamulla varhain
jo syksyllä pysyttiin pinnalla.*

*Laskujokena ainoa salmi Hylkeen,
veden pinnasta pitäen huolta
Laski vedet liiat Saarenmaan kylkeen,
aina Ryvänteeseen Noskuanselän puolta.*

*Tänä päivänä käydessä matkoilla siellä,
askel alati vetää rantaan sinne.
Kylänraitilla kulkien huonolla tiellä,
missä murheisna rämettyy lepikkorinne.*

*Vuuskymmenten saatossa hopeinen vesi,
jossa illoin uimari kasvonsa pesi.
On soistunut ranta, on iholla raita
ja uimisen jälkeen tummunut paita.*

*Yhä uudestaan aatokset kaukana siellä
saan muistella aikaa lapsuuden tiellä.
Kesähelteissä, rakkaissa leikkien tuivissa
monet kerrat oot öitteni unissa.*

Matti Pullinen

Runo on julkaistu v. 1998 ilmestyneessä

Kääntymän kyläkirjassa

Elias Pynnisen pakina

Evakon toive

Elias vasemmalla, viulu kädessään ja veljensä Matti, kotitalonsa edessä.

Tänä päivänä radion tai television avattuaan kuulee ja näkee joukottain ihmisiä, jotka muuttavat paikasta toiseen jouduttuaan jättämään kotinsa. Siitä on jo kulunut kymmeniä vuosia, kun Karjalan heimo eli muuttonsa päiviä, lähti evakkoon. Sillä matkalla saattoi tapahtua mitä tahansa Sieltä jäi monelle muistoja, jotka eivät koskaan unohdu. Ymmärtääksemme evakkoa ja hänen toiveitaan täytyy rakentaa tausta, vaikkapa harva kuin harakanpesä.

Vapauduin armeijan kirjoista keväällä 1942. Heinjoelle päästäkseni ensimmäinen tehtäväni oli hankkia siihen tarvittava oleskelulupa.

Lähtökesää. 1944 edeltävänä keväänä saimme vaimoni kanssa määräyksen saapua paikalliseen esikuntaan. Saman määräyksen saivat muutkin työkykyiset naapurit. Siellä saimme oleskelulupaamme lisäyksen: *"Ei saa poistua paikkakunnalta ilman esikunnan lupaa (varmistus leimalla)"*. . Siinä vaiheessa *Ehdottomasti salainen*". Meidän tuli olla valmiina mahdollisiin töihin tavittaessa. Eräänä iltana vähän ennen juhannusta 1944 sain kutsun esikuntaan. Minulle kerrottiin, että Kirkonkylän seutu lähtee huomisaamuna kello kuusi. Tyyne-vaimoni lähti kuorman ja lasten kanssa: *"eiväthän ne lapset pysty vielä bevosta ajamaan. Kun kuorma on pibalta*

lähtenyt, tule heti tänne, alkavat työt."

Seisoin Vamppalan hovin tienhaarassa sen tien varressa, jota Kurvilan ja Lahdenperän kuormat menivät. Siinä meni oma perheeni kärryineen, joiden pyörät olivat eri paria – suurempi ja pienempi (suurempi lienee vieläkin Raijan ja Terhon talon seinässä Perniössä). Meni Selman perhe ja Matin perhe, jonka kuormaa ajoi Juho-veli. Omien kärryjen aisaan oli solmittu kahden vuorokauden ikäinen varsa, joka myös näin aloitti matkanteon. Ne olivatkin kiireisiä hommia, jäljelle jääneen tavarain ja eläinten hoitamista ja kokoamista. Aikaa mittaamatta tai ajattelematta säki-

timme mm. ruista ja muutakin viljaa Jalmary Majurin kanssa Lahdenperän Ville Kääriäisen aistasta. Ne olivat varmaan hyvään tarpeeseen siellä, minne perhe oli jo matkalla. Kun työt kirkonseudulla olivat päättyneet ja joukkoja armeijan yksiköistä alkoi saapua, lähdimme esikunnan mukana matkalle. Kaikki pyörillä.

Viimeisen yön Heinjoella vietimme "Rannan Vilhon" (Vilho Laitisen) uudessa kodissa. Sen kodin kuistin kaiteella istuen "Leinon Saska" (Aleks. Leino) sanoi meille, vielä mukana olleille, työporukan jäsenille (osa oli joutunut ennen lähtemään jäljelle jääneen karjan ja kuormien mukana): *"Nyt, kun tästä lähdemme meidän tehtävämme on loppunut. Eihän meillä ole Heinjokea. Saatte lähteä, etsiä perheenne, jos löydätte. Kun teitä tarvitaan, niin haetaan."* Tämän kuultuamme otimme vielä nyt elävän, invalidikärryissä Lohjan Vanhainkodissa istuvan, Pekka Seppäsen kanssa pyörämme talon seinustalta ja matka alkoi ja jatkui pieniä juomataukoja lukuunottamatta kunnes löytyi... Pekan perhe löytyi ensin. Jatkoin matkaa yksin eteenpäin.

Jossain Lappeenrannan seudulla, ennen vai jälkeen, kas siellähän tienvarressa oli päästetty hevonen pois aisoista ja söi kärryiltä heiniä. Perhe niin tutun näköinen oli keittänyt pienellä nuotiolla kahvia, oli sitä parhailaan juomassa. Tulinpahan hyvään aikaan! Siinä oli Tyyne ja lapset, oli Selmakin perheineen ja Matti-veljen perhe ja Juho-veli. Ja olihan pannussa kahvia minullekin, joka varmasti maistui hyvältä tämän kaiken "urakan" jälkeen.

Matka jatkui nyt yhdessä. Ohjekset siirtyivät minun käsiin, niitähän matkan vaikeimman ajan oli hoidellut Tyyne-vaimo. Erään pyhän ja yön vietimme erään suuren karjarakennuksen vintillä. Siellä oli hyvät tilat. Juhannuksen vietimme Valkealan pitäjän Tuohikotin kylässä. Se juhannus oli hyvin kylmä, tuulinen ja saateinen. Kylä oli varmaan täynnä heinjokelaisia, hyvin täynnä. Karja sai suojakseen hyvin hataran rakennuksen mutta olihan siinä vähän tuulen suojaa. Katosta ei ollut paljon jäljellä. Perhe sai sentään paikan asuinhuoneessa.

Tästä paikasta eräänä amuvarhaisena lähdettyämme matkasimme Selänpään asemalle. Siellä lastattiin rautatien umpivaunuihin vaimot, lapset, lehmät ja mitä muuta irtotavaraa lie ollut. Hevoset kuormineen ja ajajineen jatkoivat maanteitse matkaa. Ja tästähän alkaa tapahtumasarja, josta aijoin kertoa.

Kun perhe ja kärryjen perään kytketty lehmä oli saatu junaan, jatkoin kuorman kanssa heti matkaa kuten kaikki muutkin. Oli hyvin kuuma kevätkesän päivä. Tien risteyksissä oli ohjeita: *Muolaalaiset tätä tietä / Äyräpääläiset tätä*. Kuulin miten rattaan pyörärahisi rattoisasti sorapäällysteistä tienpintaa vasten. Eihän ne pyörätkään yhtä suuret olleet, kun kiireessä vähän ennen lähtöä rikkoutuneen tilalle hankittu uutta, eikä löytynyt sopivaa, saatiin vähän suurempi kuin entinen. Kärryjen pieneen koriin mahtui vain pari pientä laatikkoa, joissa oli vaatetta ja muutakin pientä tavaraa, jota matkalle oli ajateltu tarvittavan. Joitain pieniä tavaroita sinne väliin sovitettuna. Piti-hän laatikoiden päällä olla tilaa lapsillekin.

Näiden kärrien edessä oli koko matkan ollut kaksi hevosta, eikä sitä toista voitu nytkään juna-vaunuun laittaa, koska se oli liian pieni tullakseen ilman emoa toimeen. Pian tein yllättävän havainnon, että jos tätä menoa jatkuu, pian olen yksin tällä tiellä. Kaikki, jotka tulivat perään, ajoivat ohitseni. Kun lehmät oli saatu vaunuun kuorman perästä, matkan teko nopeutui. Mutta minullehan jäi pieni varsa emonsa rinnalle, eikä se jaksanut nopeammin. Pian tämän huomasivat myös edelläni menneet pari naapurua (Pöystin Arvi, Majurin Jalmary ja Matti-veljen kuormaa ajava Juho-veli) ja he sanoivat *"Ei myö jätetä sinnuu yksinnää. Aja sie bevoseis täst iehimäiseks, niin mei on helppo kulkee. Myö tullaa vaa sil nopeuvel, ko tuo emo ja varsa jaksaa tätä matkaa tehbä."*

Ja niinhän siinä kävi, kun ilta alkoi lähestyä, meitä oli vain neljä matkaajaa kuorminemme. Kun päivällä paahtoi aurinko, niin nyt illan lähestyessä viimeinenkin tuulen vire asettui levolle ja tuntui kylmän ilman henkäys; yö tulee olemaan kylmä! Siinä auringon vähitellen metsän varjoon painuessa pyrki taas kerran mielikin painumaan matalalle ja huoli yönviettopaikasta painoi. Lämpimikseen joku alkoi siinä puhella: *"Mei pitäs löytää jokkuu paikka yösyvämeks, eihä tuo varsakaa ennää jaksaa."* Silloin yhtäkkiä purkautuivat omat ajatukseni sanoiksi: *"Oispa nyt tuoss kunno talo, joho pääsisimme sissää ja oikei sänkyyn nukkumaa."* Toiset siinä hieman hymyilivät ja sanoivat: *"Äläbä liikoja toivo. Kuba päästäis asuinhuoneeseen niin hyvä"*. Mutta kun ei näy muuta kuin metsää.

Pian joku katsellessaan ympäristöä sanoi: "Metsä avaroituu tuolla, oiskoba siellä asutusta". Pian toinen: "Siellä on tiellä ihmisiä". Ja olihan siellä, kaksi virkapukuista nuorta poliisia siinä seisoi ja lähelle ehdittyämme nosti tutun seis-merkin ja alkoi toinen heistä puhella. "Jos haluatte sisällä levätä yönne, niin tässä teillä on viimeinen tilaisuus ensi yötä ajatellen. Jos jatkatte saatte koko yön viettää metsässä. Tuossa on pienen matkan päässä talo. Siellä saatte hevokset laitumelle ja ehkä itsekin saatte jossain sisällä levätä. Menettekö?" Sanoin heti: "Sinn lähetää".

Nousin kärryille, siihen suuremman pyörän puolelle ja käänsin hevosta sivutielle. Toiset jäivät odottamaan hevosiaan. Hevonen on viisas eläin. Se vilkaisi minua kuin kysyen "Jokoba viimei ruokaa ja leppoo?". Sen askel virkistyi huomattavasti. Siinähan se pieni hevonenkin raahautui mukana ja pian oltiin pihan reunalla, jossa seisoi mies laitumen veräjällä sanoen: "Onhan tässä bieman buononlainen aita ympärillä, mutta jos pysyvät, niin tähän saisi laskea hevokset". Silmäys laitumelle osoitti, etteivät ne niin hyvältä laitumelta mihinkään lähde. "Kuormille... kyllä ne katokseenkin saadaan, mutta eihän nyt sada jos jätätte tähän." Tähän vain kiiruusti valjaat auki ja aisat pystyyn ja hevokset laitumelle.

Kun viimeinenkin hevonen saapui, olin valmis katselemaan omaa yösjäätä. "Alaba sie männä, myö tullaa kohi", sanoi toinen vanhemmista miehistä. "Menkää tuost ovest sisälle" neuvoi veräjällä ollut mies "kyllä siellä emäntä varmaan sanoo mihin saatte yöpyä!" Aloin hiljakseen

astella näytettyä ovea kohden. Sieltä kiiruhti naapuri ja tavoitti. Näyttää herraskartanotyylliseltä kun astelimme kohti edessämme olevaa isolla lasikuistilla varustettua rakennusta. Samalla heilahti ovi siellä kuistin sisällä ja ovesta astui keski-ikäinen nainen, sulki oven ja asettui seisomaan siihen selkä ovea kohden. Talon emäntä! Seuraavat askeleet veivät meitä taloa lähestyjiä lähemmäksi toisiamme. Aivan noin kyynärpään tuntumaan ja mistä lienee johtunutkaan mielialan painuminen entistä matalammaksi ja askelen raskaammaksi kun, nousimme kuistin raput emännän eteen.

Toivotin hyvää iltaa. Vastaus tuli heti ja lisäksi ennen kuin kumpikaan meistä ehti asiansa esittää: "Olen tämän talon emäntä ja tämä on minun kotini vielä ainakin tänä iltana", emäntä tehosti sanojaan hieman liikehtien, "eikä tässä tämän katon alla muita asukaan tällä hetkellä. Isäntä, minun mieheni, on tuolla." Emännän pää heilahti sinnepäin mistä me viime päivinä olimme tulleet. "Minä toivon kun te hetken kuluttua avaatte tuon oven ja menette sen tuolle puolen että tekin tuntisitte tämän talon kodiksenne. Siellä on monta huonetta. Kaikki ovet ovat auki, mitään ei ole lukittu, eikä vielä ainakaan korjattu pois. Kaikki on sellaisena, kuin me olemme tätä taloa asuneet. Jokaisessa huoneessa on ainakin yksi vuode, jossain useampiakin. Ja kun teitä ei ole kuin neljä, niin niitä on enemmänkin kuin te tarvitsette. Valitkaa sieltä vuode, missä kukin teistä haluaa yönsä nukkua. Minulla on täällä huone ja vuode jossa yöni lepään". Hän näytti ovea selkensä takana. "Ehkä jaksatte hetken vielä

istua. Siksi älkää heti riisuutuko nukkumaan menoa varten. Kun olette vuoteenne valinneet, niin tulkaa sihen suurimpaan huoneeseen, jossa on pyöreä pöytä ja tuolit. Istuutukaa niille. Minäkään en ole vielä ehtinyt juoda iltateetäni. Juodaan yhdessä se iltatee, tulen kohta!"

Emäntä näytti uudelleen ovea, josta meidän tuli mennä ja pyörähti itse sisähuoneisiin siitä ovesta, joka oli hänen selkensä takana. Kun aukaisin oven, johon oli lupa saatu ja astuin ensimmäisen kynnyksen yli, oli mielen masennus tipotiessään. Muutamat lämpimät ja lämmöllä lausutut sanat olivat löytäneet myös vastaanottavan mielen. Alkoipa tuntua kodikkaalta.

Kun oli hetken katseltu sitä kotia ja pieni eväslaukku jäänyt merkiksi missä kukin meistä nukkuisi yönsä, kokoonnuimme pyöreän pöydän ympärillä oleville tuoleille. Pian saapui emäntä höyryävine teetarjottimiseen, jossa oli myös iso kasa voileipiä. Pieni rauhallinen iltahetki! Ei nimiä kyselty. Emäntä halusi hieman tietoja, minkälaiselta näytti ja kuului siellä, mistä tulimme ja minkä pitäjän miehiä olimme.

Kyllä emännänkin toive toteutui ja tuntuihin se tosiaan kotoisalta asettua levolle kunnon vuoteelle monien ehkä levottomienkin matkapäivien jälkeen. Pian kertoi tasainen hengitys naapurin sängystä, että unen maille oli saavuttu ja sinnehän se näin toteutuneen toiveen mukaan lämpimän peiton alla nauttimani lepo vei.

Desanttijahdissa ja partiossa saksalaisten naapurina

Oiva Kuparinen on syntynyt vuonna 1924 Heinjoen Kääntymän kylässä, lähellä Viipuria. Heti sodan jälkeen hän hoiti Karinaisten Rahkion puhelinkeskusta vaimonsa Airan kanssa. Sieltä Oiva lähti töihin Turun puhelinaltokselle 30 vuodeksi. Eläkkeelle päästyään he muuttivat Marttilaan, josta vaimo oli lähtöisin. Kuparisilla on kaksi poikaa, joista nuorempi on kuollut.

Evakkoon ja linnoitustöihin

Oivan vanhempien piti perheineen lähteä kotoaan pois sodan jaloista ensimmäisen kerran talvisodan alettua vuonna 1939. Lähtö tuli todella äkkiä ja hevostärryihin lastattiin perhe ja mukaan tavaraa niin paljon kuin mahtui. Loput tavarat ehdittiin ajaa paikallisen Osuuskaupan pihalle, jonne muutkin olivat tuoneet valtavat kasat tavaraa. Tarkoituksena oli, että ne kuljetetaan sieltä perässä mutta sinne ne jäivät kaikki ja joutuivat ilmeisesti venäläisten käsiin. Vähintään yhtä huonosti kävi kotitalalle, sen kaikki rakennukset paloivat talvisodan aikana. Perhe majoitettiin tilapäisesti Perniöön Ylöskylän kartanoon. Kartano oli oikein mukava paikka, siellä oli useita muitakin karjalaisperheitä ja sen omistaja Erjala oli hyvä mies.

Syksyllä 1940 Oiva lähti vapaaehtoisena Perniöstä linnoitustöihin Hangon lohkolle "Skuuppyhyn".

Maaliskuussa 1944, viimeisen kerran juuri valmistuneessa Karjalaaan jääneessä kodissa.

"Pystytimme tankkiesteitä ja betonikorsuja. Vaikka jatkosotaa ei vielä ollut julistettu, kuitenkin silloin tällöin rajan takaa ammuttiin konekiväärillä ja tykillä. Myös ryssän lentokoneet tekivät hyökkäyksiä yli rajan ampuen konekiväärillä ja pudottaen pommeja. Kyllä siellä monta kertaa joutui suojaa hakemaan. Kerrankin kraanan jalkaan osui sirpale muttei sen pahempaa. Näiden hyökkäysten takia jo aavisteltiin sodan syytyvän uudelleen."

"Erään toisen kerran - ennen juhannusta 1941 - olimme parakissa, kun rupesivat runttaamaan kkk:lla mutteivät osuneet. Meitä oli useampi poika, jotka juoksimme pellon ojaan ja venäläinen pudotti pommeja. Oli jännää maata ojassa ja katsoa, tuleeko se kohti vai meneekö ohi. Kyllä se

ohi meni muttei kovin kauas, 20 - 30 metrin päähän korkeintaan. Onneksi maa oli pehmeää ja pommi meni niin syvälle, ettei se aiheuttanut vahinkoa. Pian tämän jälkeen linnoitustyöt päättyivät ja tulim takaisin Perniöön, jossa vanhempani edelleen asuivat."

Kannakselle desanttijabtiin

Kesällä 1941 sotatoimet alkoivat uudelleen. Heinjoki vallattiin takaisin suomalaisille 28.8.1941 ja pian valtauksen jälkeen sinne alkoi päästä työkykyisiä siviilejä puhdistustöihin. Oiva lähti aluksi tällaiseen puhdistustyöhön, muun muassa venäläisiä kaatuneita hautamaan ja siirtyi myöhemmin Is-komppaniaan vartiointitehtäviin ja desanttijabtiin. Vartioid olivat Heinjoen asemalla ja desanttihälytyksen tullen lähdettiin tarkastamaan tilannetta.

Perässä Heinjoelle tuli myöhemmin muu perhe, äiti, isä, veli ja ”mummakin” eli vielä silloin. Perille tullessa selvisi tuhon laajuus: vain tiilisestä karjasuojasta sikalan puoli oli säilynyt pystyssä. Rakennus oli niin uusi, etteivät siat olleet ehtineet siellä olla ja siitä perheen isä kunnosti asunnon, kunnes saatiin rakennettua parempi. Kaikki rakennukset: asuinrakennus, sauna, navetta, kaikki tehtiin jatkosodan aikana uudelleen.

Oiva haavoittui Heinjoella 4.5.1942 miinasta vasempaan jalkaan ja joutui sotasairaalaan Viipurin. ”Siinä oli miinakenttä, joka tiedettiin. Savolaisen Jussi oli kanssani. Olin juuri nousemassa ojanpenkkaa ylös, kun tömähti ja lensin siitä tielle. Oli kyllä onni, ettei mennyt jalkaterä. Yleensä, kun miinaan astui, niin se oli jalkaterä pois. Lapikas meni niin, että melkein sivusta sai vetää pois. Jalkaterän luut murtuivat mutta paranivat niin hyvin, ettei tullut invaliditeettiakaan yhtään.

Välillä armeijaan

Is-joukoissa tähän asti vapaaehtoisena palvellut Oiva siirtyi 27.10.1942 varsinaiseen asepalvelukseen Lappeenrannan koulutuskeskukseen (JvKoulK 3).

”Olin useasti ”katujyrässä” kiertämässä Lappeenrannan ravintoloita ja tarkastamassa lomatodistuksia ym. Se oli hyvä homma, sillä muut joutuivat sillä aikaa harjoituksiin ja sain vielä seuraavan päivän olla pois palveluksesta. Kerran alokasajana, kun meitä koulutettiin Lappeenrannan lentokentällä, sylkäisin asennosta. Kouluttaja huomasi ja kyllä tuli: ”Maahan, ylös”.

Valan jälkeen sanoin vääpelille, että tämä poika lähtee täältä pois niin pian kuin mahdollista. Lähdän Kannaksen rintamalle, jos vain tulee tilaisuus. Oli varmaan onni, etten päässyt sinne. Tiedä kuinka siinä olisi käynyt, koska siellä käytiin kovat taistelut.”

Vienan Is-joukkue

Kannaksen sijaan Oiva määrättiin Vienan Is-joukkoihin, joissa hän toimi lähes kahden vuoden ajan eli sodan loppuun saakka. Oiva kertoo tästä ajasta: ”Jouduin pohjoiseen saksalaisten kanssa. Menimme Kuusamon kohdalla rajan yli. Suvanto oli tukipaikka, jossa pidettiin vartiota ja josta tehtiin partioreissuja ympäristöön. Tutuiksi tulivat mm. Tuhkala, Korpjärvi, Kananainen, Sohjana, Tuoppajärvi, Sohjananjoki ja Pääjärvi. Pääjärveltä ajettiin moottoriveneellä Venäjän puolelle Oulankaan, josta 10 km:n päässä oli taas isompi vartiopaikka.

Vienan Is-joukkue oli jaettu useampaan paikkaan. Meitä oli Pistojärvellä, Tuhkalassa, Sohjanassa ja Korpjärvellä, jossa oli saksalaisten lentokenttä. Yhdessä paikassa oli aina noin joukkueellinen miehiä, 40 – 50 miestä korkeintaan. Koko ajan olimme Venäjän puolella ja majoituimme venäläisiin rakennuksiin. Kylässä oli jonkin verran siviileitakin, joita ei oltu evakuoitu.

Joukkue oli koottu ympäri Suomen, Helsingistä Kolariin saakka. Vääpeli oli Kolarista ja joskus, kun he olivat vähän hilpeällä tuulella kersantti Lahtisen kanssa ja jostain tuli erimielisyyttä, Lahtinen sanoi vääpelille, että ole sinä poronmunanpurija hiljaa. Mutta hauska mies vääpeli oli.

Kerran hän kertoi, että oli joutunut venäläisen vangiksi mutta oli päässyt karkaamaan. Takaa-ajo oli kova, mutta vääpeli selvisi löydettyään ison laakakiven, jonka päällä kasvoi puita. Hän veti siitä ison turvemättään päällensä ja sai näin venäläiset eksytyttyä.

Komppanian päällikkönä toimi kapteeni Lakio, joka oli siviiliammattiltaan voimistelunopettaja. Hyvä mies, ei kyllä pahasti sanonut kenellekään. Kerran vänrikki Penttilä meni kiertävää vartiota tarkastamaan, jossa Kukosen Otto oli vartiovuorossa. Vänrikki tuli siihen ja odotti, eikö tämä tee ilmoitusta, eikä Otto tehnyt. Vänrikki kysyi: ”Kuka ilmoituksen sitten tekee?” Otto meinasi: ”Eiköhän se tee, kuka ensiksi ehtii” ja jatkoi matkaansa. Vänrikki oli kuohuksissaan ja marssi kapteenin luo kantelemaan asiasta. Kapteeni katsoi asian kuitenkin toissijaiseksi - ”Ei me siitä asiaa tehdä, vanha mies, annetaan sen olla vaan.”

Saksalaisilla oli valtavat muona- ja viinavarastot.

Saksalaiset olivat majoittuneena toisella puolella järveä, heillä oli siinä suurempi tukikohta. Jouduin käymään aika paljon saksalaisten luona viemässä jonkin näköistä kuriiripostia. Muutakin yhteistyötä oli: saksalaiset näyttivät meille elokuvia ja herrat ryyppäsivät vähän meidänkin herrojen kanssa. Kyllä välit aika hyvät olivat. Sotilaallisesti olimme täysin eri porukkaa kuitenkin mutta tieto, esim. nähdystä venäläisistä kyllä kulki ja meiltäkin lähti aina sakki katsomaan tilannetta.

Ruokahuolto oli todella hyvä, sillä meillä oli saksalainen muo-

nitus. Muona tuli kerran viikossa ja siinä oli kaikki, mitä tarvitimme. Kerran kuussa saimme vielä ylimääräisen annoksen, joka sisälsi monta lajia tupakkaa, kahvia papuina, suklaata, punaviiniä, sokeria, hunajaa, marmeladia ja ties mitä. Saksalaisten tukikohta oli lähellä ja kauppa käytiin ahkerasti. Silkkisukat ja naisten kerrastot, metsot, jänikset ja hirvenliha vaihtuivat konjakkiiin tai muuhun väkevään. Tarina kertoi, että joku oli nylkenyt kissan ja myynyt sen jäniksenä. Kun ostaja oli tullut seuraavan kerran vastaan, tämä oli sanonut: "Niks jänis, miau."

Saksalaisilla oli myös valtavat viinavarastot. Siunatkoon, kuinka paljon voi olla viinaa. Jos olisin ollut viinamies, olisin saanut olla joka päivä juovuksissa. Oli muonaviinaa ja joka kuukausi lisäksi ostoviinaa. Lomalle lähtiesä minulla oli matkalaukku tupakkaa täynnä, vaikka itsekin poltin siihen aikaan.

Kuri oli saksalaisilla kova. Kun ne juhlivat, eivät ne tulleet ulos hoilaamaan ja ne joutuivat putkaan, jos esimiestä ei tervehtinyt. Saksalaisilla oli myös hyvät varusteet, paremmat kuin suomalaisilla. Nauroimme: "Lakion miehiä", kun meillä oli reikiä housuntakamuksissa tai muuten huonot varusteet eli varsinainen varustus oli suomalaista. Henkilökohtaisena aseena oli konepistooli.

Onneksi suomalainenkin ampuu ohii

Perustimme vartio- ja tukipaikan noin 10 km Vuokkiniemestä, jossa pidimme kenttävartiota kuu-kauden ajan. Erän kerran jouduimme taas lähtemään Vuokkiniemeen, kun sieltä oli tullut

Heinjoen Is. komppanja luutnantti Metelisen aikana. Kuvattu Muolaan Kuusaassa, jossa saatiin koulutusta. Oiva Kuparinen oikealla.

iso ryssän partio läpi linjoista. Erään alikersantin kanssa lähdimme tutkimaan asiaa. Kiersimme lammen ympäri ja näimme, että oli aika iso partio kulkenutkin. Alikersantilta laukesi konepistooli vahingossa ja naapurin vartiopaikasta lähti suomalaismiehiä tulemaan luullen, että siellä on nyt venäläisiä. Meidän tullessa takaisinpäin omat vartiomiehet rupesivat ampumaan meitä niin helvetisti. Oli onni, etteivät osuneet mutta kyllä läheltä meni, sen oikein tunsin. Yritimme huutaa ja saimme ne lopulta käsittämään tilanteen ja kyllä ne sitten lakkasivat ampumasta. Sanoinkin, että kyllä suomalainenkin joskus ohii ampuu. Onneksi niillä oli konepistoolit, eikä kivääreitä, joilla olisi ollut pitempi kantama. Pistojoella oli yleensäkin tämmöistä partioehtävää. Kerrankin löysimme paikan, josta venäläiset partiot menivät yli Pistojoen ja rupesimme pitämään vartiota siinä toivossa, että yllättäisimme vihollisen. Seuraavan kerran, kun venäläiset olivat tulossa vartio-

mies hälytti kenttäpuhelimella: "Nyt ne varmistelevat ylimenoa." Eräs kornetti kuitenkin pilasi koko jutun. Hän oikaisi häntäännyksissään läheisen mäen yli, minkä venäläiset näkivät ja ehtivät perääntyä ajoissa.

Melkein joka kesä havaitsimme useampia venäläispartioita selustassamme. Eivät ne meille mitään tehneet mutta saksalaisia meni aika paljon. Ne pistivät monta saksalaiskolonnan matalaksi. Kerrankin - taisi olla juhannusaatto - lepäilimme nurmikolla. Yhtäkkiä konepistoolit alkoivat rätistä ja tiesimme heti saksalaisten ja venäläisten ottavan yhteen. Meille tuli myös hälytys ja menimme varoen katsomaan. Venäläiset olivat jo livistäneet mutta kyllä niitä pitkän matkaa ajettiin takaa. Kerran näimmekin ne, kun ne olivat juuri päässeet toiselle puolelle suota. Lähdimme kiertämään suota, koska emme uskaltaneet mennä suoraan suon yli, mikä olisi ollut avoimempaa maastoa. Kummasti

ne kuitenkin pääsivät häipymään tälläkin kertaa. Venäläiset olivat sen verran viisaita, että ne hajaantuivat pikku hiljaa eri puolille, kunnes jäljet katosivat kokonaan, eikä meillä ollut jälkikoiraa. Vihollispartoita ajettiin takaa monet kerrat, mutta varsinaisilta tulitaisteluilta säästyttiin.

Erään kerran rajapuomilta soitettiin, että siellä oli nähty venäläisiä sotilaita. Pojat menivät sinne ja kävivät läpi rakennuksia, joissa oli edelleen asukkaita ja havaitsivat, että siellä olivat venäläiset käyneet. Suomalaissoitilaat yöpyivät siinä ja aamulla yksi mies lähti pissalle ulos ja huomasi, että metsästä nousi savua, vaikka siellä ei pitänyt suomalaisia olla. Pienen matkan päässä venäläiset olivat makaamassa nuotiolla. Niiden vartiomieskin oli torkahtanut ja suomalaismies suolasi konepistoolilla siihen koko porukan. Venäläispartion hallusta löydettiin papereita, joissa oli kuvattu pikkutarkasti kaikkien meidän ja saksalaisten majoitusalueet varastorakennuksia myöten. En tiedä, kuinka ne niin paljon olivat saaneet kuvattua paikkoja. Lisäksi saimme venäjänkielisiä papereita, jotka lähetettiin Kuusamoon tutkittavaksi. Myöhemmin saimme tietää, että papereiden mukaan samana iltana venäläinen kone olisi tullut hakemaan partion pois. Ei olisi tarvinnut kuin kaksi nuotiota syyttää siihen järven rannalle. Nuotiot oli jo valmiiksi tehtykin, mutta kun emme tienneet, mitä varten ne siellä olivat. Jälkeenpäin kyllä yritimme ja kone siellä lenteli muttei laskeutunut.

Asevelihenki kiristyi

Jouduin syksyllä 1943 kapteeni Lakion lähetiksi, joka jälkeen minun ei tarvinnut enää olla par-

tioreissuilla mukana. Uutena tehtäväni piti hoitaa muun muassa kenttäposti. Jouduin useasti viemään kuriiripostia saksalaisten tukikohtaan. Olin 3.9.1944 viemässä kirjettä saksalaisille ja ihmettelin, kun rintamalta päin tuli tykkeitä ja panssarivaunua vastaan Suomeen päin epäjärjestyksessä ilman kolonnapakkoa. Seuraavana aamuna sitten selkeni, että oli solmittu aselepo venäläisten kanssa. Siinä meni muutama päivä odotellessa. Jännättiin, että koska täältä päästään lähtemään pois ja kuinka se onnistuu, kun asevelihenki meni jo aika kireäksi. Lähtöpäivämäärää en muista, mutta iltapimeässä lähdimme polkupyörillä tulemaan Suomeen päin. Jokaiselle oli kiinnitetty iso valkoinen lappu selkään, että näki missä edellä ajava menee. Se oli hidasta tuloa pimeässä. Ennen Kuusamoa pidimme lepotauon. Siinä tauolla ollessamme tietä myöten nelisti saksalainen hevoskolonna ja samanaikaisesti ryssän lentokoneet tulivat päälle ja alkoivat tulittaa kolonnan. Kyllä siinä tuli kamaa jälkeä. Me jatkoimme Kuusamoon, jossa lepäsimme jollakin koululla.

Sieltä matka jatkui Pudasjärvelle ja edelleen Ouluun ja Pateniemelle, johon majoituimme. Matkalla kaikki tiet ja siltarummut oli miinoitettu. Jopa puhelinpylväisiin oli tehty reikä, johon oli laitettu panos, saksalaiset räjäyttivät kaiken. Ennen Oulua Pudasjärveltä päin tullessa ovat Kiimingin sillat oli myös miinoitettu. Luulimme, että pistävät meidät ilmaan mutta pääsimme kuitenkin läpi.

Toinen lähtö kotoa

Oulussa toimin vielä saman joukko-osaton esikunnan lähettinä.

Kaupungissa oli edelleen saksalaisia, kun kävin hakemassa sieltä postia. Määräys oli kuitenkin, että tulta ei saa avata.

Olin lomalla kotona Heinjoella viimeisen kerran maaliskuussa 1944. Silloin oli juuri saatu kaikki uudet rakennukset valmiiksi ja tuli taas lähtö. Itse olin armeijassa jo mutta äiti ja isä joutuivat toisen kerran lähtemään. Tähän aikaan kotona oli vielä nuorin veli, me vanhemmat olimme sodassa.

Aseita ja "suutareita" siviilielämää sotatoimialueella

Selvisin sota-ajasta aika hyvin. Minulla on sellainen luonto, että en osaa oikein turhia pelätä. Kun vanhemmat tulivat kotipaikkaan Heinjoelle jatkosodan alussa, olin lomalla auttelemassa heitä ja kulotin peltoa. Pellosta löytyi iso kasa räjähtämättömiä tykin ja kranaatinheittimen ammuksia, joita kannoin pois. Kesellä tietä oli suurempi heittimen ammus. Äiti sanoin, ettei hän uskalla päästää lehmiä sinne, koska ammus on keskellä tietä. Tein kranaatin päälle nuotion, mutta se oli liian pieni, eikä kranaati kuumentunut tarpeeksi räjähtääkseen. Seuraavana päivänä menin ja kannoin kranun ison kiven loukkoon ja peitin sen hyvin. Jälkeenpäin kävin kotona ollessani katsomassa, muttei sitä enää löytynyt, joku oli sen vienyt.

Isän kyntäessä kaksi hyökkäysvaunumiinaa tuli viilloksesta esiin. Oli kyllä kumma, etteivät ne räjähtäneet, eikä hevonenkaan astunut päälle. Isä sanoin, että häneltä meni muutama päivä, ennen kuin hän rohkaisi luontonsa ja meni jatkamaan kyntöä. Poikien kanssa laitettiin joskus pienempiin kranaatteihin sytyslanka ja heitettiin järveen. Ve-

Heinjoen historiaa

Tuhat vuotta sitten maisemat Heinjoella olivat aivan toisenlaiset kuin nykypäivänä. Vesistöt olivat ainakin neljä metriä korkeammalla tämänpäiväistä. Esim. Salo-Vamppalla oli tuolloin saari. Vanha suomenkielinen sana salo, on tarkoittanut saarta. Kurvilan, Savastilan ja Lahdenperän pellot olivat vielä kalojen kutupaikkoina. Oli pitkiä lahtia ja niemiä; Hevossaari oli nimensä mukaisesti saari.

Heinjoen muitten kylien maastoja en tunne niin hyvin, että voisin niistä kirjoittaa. Minulla on kopia Karjalan kannasta kuvaavasta kartasta, joka on painettu Saksassa vuonna 1736. Siitä näkee, että Viipurin lahdelta alkava vesireitti haarautuu Heinjoella siten, että itäisempi reitti kulkee Kalto-

veden kautta isolle Vuokselle. Toinen haara vie Pihkalanjärven ja Ristseppälänjärven kautta Äyräpäänjärveen. Yhtenäinen vesireitti katkeaa Taipaleessa, jossa venettä oli vedettävä pieni matka maitse. siitä nimi: Vetotaival. Kyseisessä kartassa Äyräpäänjärven nimenä on Lake paska. Lieneekö Paskalampi (Välilampi) jäännös tuosta nimestä. Maan vähitellen kohotessa jääkauden jälkeisen matalista lahdistä niitettiin heinää ja kortetta rantaniityiltä ja Heinjoki virtasi vielä vuolaana Kurvilan peltojen läpi.

Toisen vuosituhannen ensivuosisatoina asukkaat eivät vielä harjoittaneet peltoviljelystä. Elanto saatiin kaskimaista, kalastuksesta metsästyksestä sekä vähäisestä karjanhoidosta.

Milloin sitten asutus alkoi vakiintua näihin kyliin? Se vaeltaja, jolla oli 1100-luvun friisiläisiä rahoja tuohikukkarossaan ja kadotti sen Pilkapään niitylle, ei varmaankaan soudellut asumattomia seutuja. Ensimmäinen löydetty kirjallinen maininta nimistä Heinjoen seudulta löytyy Turun tuomiokirkon n.s. Mustasta kirjasta. Siinä todetaan tuomiokirkon saaneen lahjoituksena maata Safrastilasta ja Laiarannasta. Ensimmäinen oletetaan olevan Heinjoen Savastila ja jälkimmäinen Viipurin Laiharanta. Tämä tapahtui noin 10 vuotta jälkeen Pähkinäsaaren rauhan vuonna 1323. Tuolloin Karjalan kannas jaettiin itä- ja länsiosaan. Rajan itäpuolelle jäi idästä levinnyt ortodoksinen uskonto ja länsipuolelle tuotiin ruotsalaisten toimesta roomalaiskatolinen usko.

Heinjoki mainitaan ensi kerran Vanhan Äyräpään ensimmäisessä kyläluettelossa v. 1343; savu- ja eli asumuksia oli tuolloin 33. Luku sisältää myöhemmän Heinjoen pitäjän alueen. Asutus oli sijoittunut vesistöjen varsille, eikä kaikkia kyliä ollut vielä muodostunut.

Ruotsi-Suomen hallitsija Kustaa Vaasa määräsi valtakunnassa suoritettavaksi v. 1530 alkaneen ja useita vuosia kestäneen peltojen mittauksen, jonka perusteella talonpoikia verotettiin. Näistä veroluetteloista nähdään, että kylät ovat muodostuneet 1500-luvun puolivälissä. Savujen luku oli kasvanut melkein viiteenkymmeneen. Eli hitaasti ja vähäisenä Heinoen pitäjä oli alkuun lähtenyt.

Aulis Kääriäinen

Desantti....

denalainen räjähdys nostatti ilmaan komean vesipatsaan. Heinjokelaisen kaverin, Pullisen Oton kanssa löydettiin kaksi suutariksi jäänyttä tykin ammusta, jotka oli nostettu kiven päälle. Ja sellaisia pojanhulikaaneja kun oltiin, niin kokeiltiin toista ammusta, räjähtääkö se, kun kiväärillä ampuu kranaatin kärkeen. Pistettiin ne rinnakkain kiven päälle ja itse mentiin juoksuhaudaan ampumaan. Ensimmäinen laukaus ei osunut kranaatin kärkeen. Toinen osui ja sitten tömähti. Voi helkatti! Toista ei uskallettu enää ampuakaan.

Kotiseudulla oli ollut myös kovat taistelut. Meidän metsässä olevaan suomalaiseen teltaan oli tullut täysosuma ja tutkin paikkaa Maasta löytyi taskuase, jota kotona roplasin, mutta siinä olivat jo liikkuvat osat ruostuneet.

Rupesin naputtelemaan asetta auki ja se räjähti. Pistooli oli ollut latingissa ja toinen korva soi kauan aikaa. Oli siinäkin tuuria, ettei mitään sattunut.

Kivääreitäkin löytyi; minullakin oli kolme: yksi hyvä Ukko-Pekka ja venäläisiä kivääreitä. Porukalla olisi aseistettu vaikka kokonainen ryhmä.

Saksalaisia vastaan en joutunut enää taistelemaan ja pääsin 18.11.1944 siviiliin.

Saksalaiset jättivät jälkensä pohjoiseen Suomeen. Meillä oli yleinen huuli, että Kuusamossa lehmatkin puhuu saksaa, ne sanoo: Niks kuut jänkäheinä ja bitte möö.”

Oiva Kuparisen kertoman mukaan kirjoittanut Tuomas Leinonen. Kirjoitus on aikaisemmin julkaistu Marttilan Sotaveteraanimatrikelissa.

Karbunkaatajat

Taavetti Juottonen, karbunkaataja Tuokkolasta, 1825-1901.

"No, mitä nyt o tapahtunt? Onks ves Kämäräjärves noust nii paljo, jot Tuomas Lempise pit juossa pakkoo tän Tuokkolaa ast?" "En mie vettä pakenemmaa lähtent, mut karhu mörinä sai miu tulemaa tän Juottose Taaveti kotkylää. Täs jossakii ovat valehelleet häne asuva." "No, iha oikias oot Tuomas malatsa. Männää tuon tuppaa., ko satuit just murkina-aikan tulemaa, ni lämmitellä vassaa kuumal kaurakiisselil." Aamupakkase takkee lämmi kiissel maistu Tuomaastkii hyvält. Syömise peräst Taavetti pyys Tuomaa porstuva toisel puolel olevaa kammarii. "Aletaa siint karhu mörinäst tarinoija, ko tuski sie kuoma lempsuttelemaa Kämärält tän Tuokkolaa ast läksit." "Eihä tääl kammaris kettää sivullissii oo täl kertaa kuulemas?" "No kaheha myö vaa ollaa, jot haast asjais ilma aprikointii." Lempise Tuomas hiljens ääntäse ko sano: "Yks ainakii siel märejäjä

Leipäsuol päi." "Älä hitos, oot sie isse sen tavant?" Taavetti tahto tietää. Tuomas sano: "En mie marjastajii puhheita oo uskont ennekää; omil silmilläi näin karhu jälkii ja kuuli häne viheltävä. Se karhu essii makkoopaikkaa." Taavetti kysy: "Tallotaaks myö yhes se kierros?" "Sitähä tää miu Tuokkolaa tulloi tarkotti," kehas Tuomas ja jatko: "Vaik se Kääntymä kylä Norokii ois tarvittu, mut liek hää ennää kotonnaase?" Taavetti sano: "Likoleho Hetti tul Kääntymält ja sano, jot Noro Tuomas ol hävint kotkylästä. Noro emäntä vastas kuulemma kyselijöil, et mistäs mei uko polut saap selvil." Lempise tuomas nauraa hihitti ja sano: "Nii myö peitetää jälkeenä, ko messähiiri. Ja on pakkokii peittää. Jos meitä, sinnuu ja minnuu jossai kyläs yöpyvä näkköö, ni koht on karhukaatajii joka polu pääs." Tuomas hohhautti: "Eipä siel messä korves oo olt montaa vastaatulijaa. Ens maanantain ois miust paras päivä." "No olkoo männeeks. Mie oon sit maantakaamun teil jo toise kukolaulu aikoin." Taavetti uhos ja jatko: "Tääl suihkiit, jot Kiertuo messis muka asustaa ukko- ja akka-karhu. Jos Leino Vana ei saa niilt nirrii pois, ni otetaa myö siu kanssais nekkii kontalleena." "Just silviisii myö tehääkii!" sano Tuomas ja jatko puhettaase. "Miul on tuol kontis kallittava kirves ja talvee varte terotettava keihäs, jos piilukko jääp laukeemata. Käyn tuol Seppälä pajal, ko kerra tääl Tuokkolas ast oon." "Nii just, nii just!" tolkutti Tuomas, ko miehet jo hyvästellii. Suntakiltan Taavetti pan evästä konttii." "Yks leipä ei piisaa, haasto Taavetti Lienal. "Työnä sin

Tuomas Lempinen, karbunkaataja Kämärältä. 1831-1911.

konttii kaks leipää, voiaski ja lampaa takajalka." "Onk siul taas se lehmä tappaja mieles?" Liena muist ne karhu tappamat kolme lehmää. "No se asja se vettä minnuu korvet kiertämää. Ko sil kerral män se siu kotlehmäiskii karhu suupaloioks."

Aamuyö ol pilkkopimiä, ko Taa-vetti läks Vaarioja polkuu kävellemää Laheperä kautta ja Seivänsieme tietä Kämäräl päi.

Ko Taavetti avas oven, ol Lempise Tuomas täyttämäs eväskonttijaase leivil ja särpimil.

Arvi Kääriäisen muistelmista kirjoittanut Aulis Kääriäinen

Heinjoen murteeseen ei kuulunut yleisesti muoto esim: messä, kasso isse (sanoista metsä, katso, itse) vaan Arvi Kääriäinen käytti tätä muotoa siksi, että hänen äitinsä oli Antreasta ja oli siirtänyt tavan perheensä puhekieleen. (Toim.huom.)

Peka kirkkoreissu

Lie olt kevät 1938, Pääsiäise aikoi. Kiirastorstain läksiit Ruunamäe Taavetti ja Hilma tava mukkaa iltakirkkoo. Kotmieheks jätettii äiti sisko, Alma katsomaa, tai niiko Antrealaine sanos, kassomaa Pekka-poikaa ja Anna-Liisaa. Saara siskoo ei sillo viel tarvint paimentaa. Isä otti kuurist kiessit ja Virkku hevose niie ettee. Pekka män kiireest sali ikkunaa katsomaa heijä mänöjää. Tiesihä mie, et tuol se kirkko on, Toimela takan. Sielpäi helotti nii ihmee kaunis iltarusko. Ikku-naverhotkii olliit ko oranssii purppuraa. Lapse mielee se vaikuttii hyvi voimakkaast. Sillo tais mielee noussa ajatus, et kui vanhemmat jättiitkii miut kottii. Suur juhla ja satumaise kaunis ilma?

Nuores pojat sytty voimakas halu päässä muihe keral kirkkoo.

Alma täti tais ajatella, et hää keittää kirkkost tulijoil kirkkokahvit. Mut puut taisiit olla lopus. Sillo hää sano miul: "Mää sie Pekka hakemaa kuurist sylilline puita, kyl sie tiijät, mis niitä on." Kengät pantii jalkaa ja mie läksin niine hyvinei. Mie olin jo kiipeemäs takasii porstuva portaita, ko mielee tul ajatus, et nythä mie pääse lähtemää sin kirkkoo, ko Alma ei näe. Sillo mie laski hiljaksee puut sylistäi siihe porstuva lattial ja läksin tuva seinäviertä myöte hiipimää maantiel. Siint mie männä läpsyttelin etteepäi lätäkkö kerrallaa. Ol kevät-aika ja ties ol rospuuttolätäkköi. Ne tietyst pit porskuttaa halk – pienet sisäkengät jalas. Sehä vast lystii ol. Alkuu se ol lystii, mut sit alko jalat kastuu ja ves olkii kylmää. Mie rupesi kiertämää lätäkköi, mut kaik tiel sattuneet

kivemukelot pit kuitekii potkassamänemää, sehä kuulu sen ikäkauve riemuihe...

Likasilla kohal mie muisti, et ei saa kääntyy Rouhimääl mänevil kujasil. Mie hypi etteepäi, millo yhel, millo kahel jalal pelkäst vappauve riemust. Vastaa tul iso talo oikia kääe puolel ja sen jälkee läks koivukujaset sammaa suuntaa. Mut ei äiti sinnekkää päi kääntynt ko käyti Kirkkorannas pyykil. Seuraavaks tul vastaa Parika tiehaara, mut siin kohal mie näin jo suure punase kirko seuraava määe pääl. Ja sinnehä miu pit männä. Mie jatkoin matkaa, vaik kylmä rupes kipristelemmää varpaita. Lähel kirkkoo ol sopivast yks portti auk ja mie mäni siint sissää. Vähä matka pääs näytti kirko vieres oleva joku ovi. Se näytti oleva raollaa, ni mie mäni siint sissää. Ensimmäises huonees ei olt kettää. Mut siihe huonees kuulu jostai kaunist soittoo. Mie hipsutteli varovast seuraava ove pielee katsomaa, mist se ääni oikee kuuluu. Sielt näky suure huoneehe, mis istu penkkilöil paljo ihmisi. Sit rupes joku mies laulaamaa siin ihmisi ies ja soitto kuulu nyt iha selväst. Sit ne kaik ihmiset rupesiit yhes laulamaa ja ne tulliit sen mustapukuse miehe ettee. Siihe ne sit käivät polvillee. No olliit vissii sairaita, ko se mustapukune nies anto niil kaikil sokuripala ja lääketä pääl. Ko kaik olliit saaneet lääketä, se mustapukune yhe toise setä kans tulliit siihe pienee huoneesee. Ne tulliit nii äkkiä, et mie en kerint mänemää mihikää piiloo. Ne rupesiit kyselemmää miult, mikä miu nimmei on ja kene poika mie oon. Kui hyö sellasta kyseliit, tiesihä mie sen iha hyväst mut

siin kiirees on osant sit heil sanoo. Sit se mustapukune setä kysy, et mist siu äitiis on kotosii. Tiesinhä mie senkii ja sanoin et Anttreest. Sit hyö lopettiit kyselemise ja mustapukune sano, et mie vien siut kottii takasii, tule keral. Hää otti minnuu kääest kii ja myö lähetti kävelemmää. Hää osas männä meil iha hyväst, ei hää ainakaa kysynt miult tietä. Mie pääsi pihal ast iha automopiili kyyvis. Jalatkaa ei kastuneet yhtää. Mut mie en saant sitä automopiili ovvee auk, joku setä tul avvaamaa.

"Onks tää nuor mies tei talo väkkee?" kysy se mustapukune setä isält äitilt. Molemmat rupesiit päivittemää, et mist se Pekka-poika oikee tulloo."Mist työ tää Peka löysittä?"

Mitä hyö lie siint haastaneet, mie rupesi katselemmää automopiilii. Alma-täti pölläht siihe sammaa sakkii. Hää tulloo minnuu päi etusormi ojollaa, ihako ruppeis torumaa. Sillo mie rupesi hänel selittämmää: "Kyl mie tuon ne puut liita komottii ast, ja mie haaelissääkii, jos tarvitsoo." Sillo ne kaik rupesiit nauramaa, vaik asja ol miu mielestäi iha selvä. Puut jäi miult etteise lattial.

Se ol vissii miu ensimmäine kirkkoreissui, eikä tult piiskaakaa, ko mie tunnusti kaik. – Kiirehä siin lähös vähä tul, mut enhä mie ois muute pääst lähtemää.

Myöhemmi taisiit vanhemmat ottaa miut varmuuve vuoks kerrallee kirkkoo ja kyläreissuil...

Pekka Riikonen

Heinjokisäätiö

Heinjokisäätiölle on avattu vuonna 2004 kotisivut internetissä.

Osoite on: www.heinjoki.fi

Kotisivuilla on esitelty säätiöllä myynnissä olevia tuotteita mm Jarmo Hyytiäisen tuottama Heinjoki -video. Heinjoki-kirjaa on taas saatavissa hintaan 50 euroa.

Tätä sekä muitakin tuotteita voi kysellä säätiön asiamieheltä Marja Peltoselta, puh. 0400-743 735

TAPAHTUMIA

Vuoden 2008 Heinjoki-juhla 6. heinäkuuta Sammatissa

Heinjoen kirkonkylän koulupiirin kyläpäivä 13.10.2007 Karkkilassa.

Jos haluat, että omaisesi poismenosta ilmoitetaan seuraavan Heinjoki-juhlan Jumalanpalveluksessa, olisi varminta, että ilmoittaisit siitä itse Heinjoki-Säätiön asiamiehelle Marja Peltoselle puh. 040-743 735

Vahdinvaihto Heinjokisäätiössä – asiamies vaihtui

Marja Peltonen

Heinjoki-Säätiön uudeksi asiamieheksi on 31.3.2007 pidetyssä

hallintoneuvoston kokouksessa valittu karjalaistaustainen Marja Peltonen Karkkilasta.

Pitkäaikainen Heinjoki-Säätiön asiamies Eija Kovasin joutui päivätyön kiristyneiden vaatimusten johdosta luopumaan tehtävästä. Eija Kovasin on tehnyt pitkän ja vaativan työn toimittuaan Säätiön asiamiehenä vuodesta 1983 lähtien. Hän on hoitanut tehtävää sydämellään vaalien rikasta karjalaista perinnettä. Eija Kovasin jatkaa kuitenkin Säätiön hallituksessa.

Marja Peltonen on syntynyt Karkkilassa, mutta juuret ovat äidin puolelta Heinjoen Kääntymän kylästä.

“Miksi lähdin mukaan toimintaa? Kun minulta kysyttiin suostumusta tehtävään, oli vastaus aika nopeasti myönteinen, koska tunnen olevani vahvasti karjalainen – olen iloinen, avoin, ulospäin-suuntautunut ja varsin puhelias – kas kummaa! Arvostan kovasti karjalaisia perinteitä ja haluan vaalia ja tutustua niihin vielä paremmin uuden tehtävän myötä. Lisäksi tehtävä on vastuullinen – olen paljon vartija monella tavalla. Haluan ottaa vastaan uusia haasteita. Odotan kovasti Heinjoki-Juhlia heinäkuussa 2007, koska siellä tapaan varmasti paljon uusia ihmisiä – nähdään ja tullaan tutuiksi!”